

DATUM
2016-05-16
ERT DATUM
2016-02-23

DIARIENR
2016/49-4
ER BETECKNING
N2015/08335/ITP

Regeringskansliet
Näringsdepartementet
103 33 Stockholm

Digitaliseringens transformerande kraft – vägval för framtiden (SOU 2015:91)

Statskontoret redovisar i detta remissvar sina synpunkter på Digitaliseringskommissionens betänkande. Statskontoret bedömer att den omvärldsanalys eller de utgångspunkter som presenteras i betänkandet är välgrundade och relevanta. Flera av de generella utmaningar som utredningen beskriver är också i linje med de utmaningar som Statskontoret tidigare har identifierat inom e-förvaltningsområdet.¹

Statskontoret *tillstyrker* förslagen som innebär att:

- Det tillsätts en utredning för att ta fram ett förslag för organisering av nationellt främjande och stöd till digitalisering.
- SCB får i uppdrag att se över statistikområden som påverkas av digitaliseringen och hur statistiken kan fånga effekter av digitaliseringen.
- Det genomförs ett digitalt kompetenslyft för ledare i kommunal verksamhet.
- Tillväxtverket får i uppdrag att inrätta ett program för att främja näringslivets digitalisering.
- Traditionell fysisk posthantering fasas ut från de statliga myndigheterna och att individer och företag får tillgång till en digital postlåda.

Statskontoret tillstyrker även utredningens rekommendation att ge Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att starta ett forum för samverkan och dialog kring digitaliseringsfrämjande upphandling.

¹ Se Statskontoret 2014:12, *Delegerad digitalisering. En utvärdering av E-delegationen*.

Statskontoret *avstyrker* utredningens förslag i dess nuvarande form som innebär att:

- Det inrättas ett incitamentsprogram för att öka könsbalansen på högre it-utbildningar.
- Det inrättas ett samverkansråd som utvecklar it-utbildningar på högskolenivå.

Statskontoret *kommenterar men tar inte ställning* till förslagen som innebär att:

- Vinnova får i uppdrag att utveckla ett förslag om en nationell strategi för datadriven innovation.
- Vinnova får i uppdrag att se till att ett nationellt kompetenscentrum kring metoder för insamling, analys och bearbetning av stora datamängder inrättas.

Digitaliseringskommissionen lämnar också ett antal förslag som avser olika lagstiftningsfrågor såväl i stort som specifikt inom socialförsäkringssystemet, arbetsrätten, konsumenträtten och arbetsmiljöområdet. Statskontoret saknar dock kompetens för att bedöma om lagar och förordningar inom de områden som Digitaliseringskommissionen lyfter fram föranleder särskilda behov av en översyn.

Statskontorets bedömning av enskilda förslag

I det följande kommenterar och utvecklar Statskontoret några av de ställningstaganden som redovisats ovan.

Utredning av det nationella främjandet av digitalisering

Statskontoret tillstyrker utredningens förslag.

Statskontoret instämmer i Digitaliseringskommissionens övergripande bedömning att regeringen behöver säkerställa en kontinuitet i de nationella insatserna för digitaliseringen genom att organisera det nationella främjandearbetet på ett stabilt och uthålligt sätt. Detta gäller såväl kunskapsuppbyggnad som stöd för myndigheters och kommuners utvecklingsarbete, samt för att utveckla strategisk samverkan. Digitaliseringsfrågor sträcker sig över i princip alla sakområden och involverar en mängd olika aktörer och en utredning kan bidra till att tydliggöra roller och ansvar i det fortsatta arbetet. En utredning kan enligt vår mening även hjälpa till att förankra det fortsatta arbetet hos de berörda aktörerna.

Statskontoret vill också lyfta fram ett antal frågor som en framtida utredning bör få i uppdrag att belysa närmare.

Utredningen bör dels se över hur det fortsatta digitaliseringsarbetet ska förhålla sig till statliga myndigheters ansvar och uppgifter, dels hur den samlade styrningen av området ska se ut. I detta sammanhang vill vi framhålla att digitaliseringsfrågorna är alltför breda för att drivas eller hanteras av en enskild aktör och bör i huvudsak därför hanteras inom ramen för respektive sakområde. Samtidigt krävs en samlad styrning av området, t.ex. genom samordning och kunskapsstöd, för att peka ut riktningen för utvecklingsarbetet och för att skapa fungerande förutsättningar inom enskilda områden.² I det fortsatta arbetet är det även viktigt att tillvarata erfarenheterna från organiseringen av e-förvaltningsområdet, där flera organisatoriska lösningar har funnits, eller andra tvärgående politikområden.

Statskontoret instämmer i Digitaliseringskommissionens bedömning att digitaliseringsområdet kräver mjukare former av styrning. Vi vill dock understryka att det också kan krävas andra typer av styrmedel från statens sida för att påskynda utvecklingen, exempelvis särskilt avsatta medel för en viss insats. Detta gäller särskilt gemensamma utvecklingsinitiativ som involverar flera aktörer och där incitamenten inte alltid är direkta eller tillräckligt tydliga för enskilda aktörer.³ Slutligen anser Statskontoret att utredningen behöver ta ställning till hur statens övriga arbete med att främja digitaliseringen av samhället, t.ex. inom e-förvaltning och bredbandsfrågor, ska samordnas med den framtida organiseringen av digitaliseringsfrågorna.

Statistik för det digitaliserade samhället

Statskontoret tillstyrker utredningens förslag.

Statskontoret delar Digitaliseringskommissionens bedömning att det behövs tydligare indikatorer för uppföljning av digitaliseringens effekter för att närmare förstå resultaten och konsekvenserna av utvecklingen. Vi instämmer vidare i att det finns behov av att närmare se över och utveckla den officiella statistiken för att bättre fånga utvecklingen på området. I rapporten *Informationsförsörjning om kommuner* (2014:26) konstaterade Statskontoret t.ex. att det inom den officiella statistiken görs få regelbundna uppföljningar av it-utvecklingen i kommunal sektor.

² För en utvecklad beskrivning av detta, se Statskontoret, 2014:12.

³ Ibid.

Incitamentsprogram för att öka könsbalansen på högre it-utbildningar

Statskontoret avstyrker utredningens förslag i dess nuvarande form.

Statskontoret anser, liksom Digitaliseringskommissionen, att det är angeläget att öka antalet kvinnliga studenter på it-utbildningar för att få en jämnare könsbalans på utbildningarna men också för att svara upp mot de kompetensbehov som finns på området. Vi menar dock att det förslag som utredningen presenterar kräver en noggrannare konsekvensanalys av vissa frågor innan det kan antas. Framför allt saknas det en analys av om förslaget är förenligt med diskrimineringslagen. Statskontoret anser också att finansieringen av förslaget behöver utredas närmare eftersom det rör sig om ganska stora summor. Utredningen presenterar visserligen en analys av potentiella ekonomiska konsekvenser av förslaget, men redovisar inte hur åtgärderna ska finansieras, t.ex. vilka möjliga finansieringsformer som kan finnas eller vilket utgiftsområde som ska belastas med kostnaden. Statskontoret väljer därför att avstyrka förslaget i dess nuvarande form.

Digitalt kompetenslyft för ledare i kommunal verksamhet

Statskontoret tillstyrker utredningens förslag.

Statskontoret delar utredningens bedömning att kommuner och landsting har en avgörande roll i digitaliseringen av Sveriges välfärd och att det finns ett behov av att stödja kommunerna i dessa frågor. Statskontoret har dock i flera utredningar konstaterat att det även finns ett behov av att stärka it-kompetensen hos statliga myndigheters ledningar.⁴ Vi saknar därför en analys av om även chefer och ledare i statlig förvaltning bör omfattas av det föreslagna digitala kompetenslyftet.

Statskontoret har i tidigare utredningar konstaterat att överenskommelser mellan regeringen och Statens Kommuner och Landsting (SKL) lämpar sig väl för insatser som syftar till att utveckla kunskap och arbetssätt inom ett visst område. Vi har samtidigt pekat på att det inte bör finnas för många överenskommelser inom ett område eftersom mängden villkor och krav kan vara svåra att hantera för huvudmännen. Det finns därför anledning att se över om överenskommelsen kan samordnas med andra överenskommelser inom digitaliseringsområdet. Statskontoret vill även betona vikten av att det inom ramen för överenskommelsen finns en gemensam problembild mellan parterna samt särskilt avsätta medel som går direkt till huvudmännen. Sådana åtgärder tenderar att stärka styreffekten i en överenskommelse.⁵

⁴ Se t.ex. Statskontoret 2016:5, *Analys av Arbetsförmedlingens interna styrning och utvecklingsarbete*; Statskontoret 2015:16, *Myndighetsanalys av Statens skolverk*; Statskontoret, 2014:12.

⁵ Se Statskontoret (2015) *Överenskommelse som styrmedel*; Statskontoret (2013:17) *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten*, delrapport 3.

Samverkan kring utbildningsprogram för digitala jobb

Statskontoret avstyrker utredningens förslag i dess nuvarande form.

Statskontoret instämmer principiellt i behovet av att skapa arenor mellan lärosäten och berörda arbetslivsorganisationer för att utveckla ändamålsenliga it-utbildningar. Vi kan dock inte avgöra om det behövs ett särskilt råd för detta utöver den samverkan med näringslivet som redan finns vid universitet och högskolor. Det tilltänkta samverkansrådets syfte och roll i förhållande till universitet och högskolor framgår heller inte tillräckligt tydligt i betänkandet. Det är exempelvis inte tydligt vilket mandat rådet är tänkt att ha när det gäller att styra över utbildningsprogrammets inriktning och innehåll. Enligt Statskontoret är det viktigt att det är lärosätena själva som ytterst bestämmer detta. Statskontoret väljer därför att avstyrka förslaget i dess nuvarande form.

Digital post från myndigheter som förstahandsval

Statskontoret tillstyrker utredningens förslag.

Statskontoret delar utredningens bedömning att digitala kanaler erbjuder goda möjligheter till kostnadsbesparingar för myndigheter och en ökad tillgänglighet för individer och företag. Den höga digitaliseringsmognaden i Sverige ger också goda förutsättningar för att digitala postlådor ska kunna fungera som förstahandsval. I rapporten *Statliga myndigheters lokalisering* (2016:8), där vi undersökte medborgares servicebehov, konstaterade vi emellertid också att det är viktigt att ta hänsyn till de grupper som inte kan eller har möjlighet att hantera digitala kanaler. Vi vill därför understryka vikten av att den traditionella posthanteringen ska kunna bibehållas av de individer (eller företag) som så önskar.

Uppdrag till Vinnova angående nationell strategi för datadriven innovation och nationellt kompetenscenter kring stora datamängder

Statskontoret kommenterar men tar inte ställning till utredningens förslag.

Statskontoret instämmer principiellt i behovet av åtgärder för att stödja och samordna särskilt offentliga organisationer i arbetet med att tillgängliggöra grunddata. Vi saknar dock en utförligare diskussion om Vinnovas roll i koppling till den nationella strategin, t.ex. om det är tänkt att Vinnova även ska upprätthålla och förvalta strategin. Statskontoret kan, utifrån det tillgängliga underlaget, inte uttala sig om Vinnova är den bäst lämpade aktören för att ta fram en sådan strategi. De konkreta behoven inom området och vad strategin ska leda till behöver också klargöras.

DATUM

DIARIENR

2016-05-16

2016/49-4

Statskontoret anser vidare att frågor som rör datadriven innovation inte bör betraktas isolerat utan bör kopplas till övriga digitaliseringsfrågor. Strategins koppling till pågående nätverk inom digitaliseringsområdet behöver därför bli tydligare, t.ex. de samarbeten som initierades inom ramen för E-delegationen.

Vad gäller det nationella kompetenscentret saknar Statskontoret tillräckligt underlag för att kunna bedöma om Vinnova är rätt aktör för att inrätta ett sådant center. Vinnovas roll framgår inte tydligt av betänkandet, t.ex. huruvida Vinnova enbart ska vara samordnande aktör för centret eller om det är tänkt att centret ska placeras vid myndigheten.

Generaldirektör Ingvar Mattson har beslutat i detta ärende. Utredningschef Erik Nyberg och utredare Gabriella Jansson, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Ingvar Mattson

Gabriella Jansson